

ŪTRAIS CĒLĪŅS

Tei pat ustoba. Atbrauc bazneicōni. Vacōmōte sēd uz sūla zam stuņdinīka, grōmota rūkā.

1. skots.

Katre (*ūt ustobā, nūjam lelū lokotu, pōrlīc pa styuram*). Tūs ļauteņu šudiņ beja nu vysom molom kai yudiņa pītecējs, es tev soku, nu vysom molom: varakļōnīši, gaļānīši, ludzōnīši, pat kolupīši, — bez gola daudz. Bazneickungu, svešūs, navarēja i saskaiteit ... Laiceņš tys trāps ...

Iva. Laikam redzēji Ceļmeņu Tekli, kai jai veicās? Soka, ūtrais dāls šūzīm precējīs?

Katre. Kai ta, redzēju, tērgā satyku. Nikas, teicēs: cīš asūte prīceīga nu vadaklas. Dyžan loba asūte, meilim vīn vōrdim saucūte: māmeņ māmeņ! Lai gon tys dāls paosōks, bet kai sīva loba, tod vys jau byus mīrs.

Iva. Nu kurīnes vadakla vasta?

Katre. Taipat nu Zvidrenim, Aļoza Līpura meita. Un jōs mōte vasta nu Ratinīkim.

Iva. Napīmiņu, kas maņ stōsteja, ka Ceļmeni nagribējuši, ka Odums jū jemtu. Bet, paļdis Dīvam! radzūt, loba vadakla tyka. Odums jau nabeja jauns ... Un Tekle drusceit vīn jaunōka par manim. Reizē augom ... Kur jū aizvede, kur mani ... (*nūsapyuš*).

2. skots.

Katre, Iva, Ane.

Ane (*ūt ustobā, dryuma, golvu nūlaiduse*).

Katre (*uz Ani nūpītņi vārdamōs*). Raibaļa šudiņ vasalōka? Īdeve koč drusceit pīna?

Ane. Na pavysam vasala: pīns beja isorkons. Īdeve tai leidz garčam.

Katre. Kur ta **Jōns?** Kupšēn vēl navad kumeļa uz sātu!

Ane. Kas jū zyn'! Laikam kumeļš otkon tyka svešā šņūrē.

Katre (*īt pi Anes tyvōk*). Kū tu šudiņ staigoj taida, dagunu apkōruse. Zynu gon, kas tovā prōtā. Es ar tevi daudz narunōšu. Saceju reizi. (*Pauze.*) Par kū naapsedzi jaunō goldauta? Var atbraukt **Pabērzs**.

Ane (*dusmeigi*). Licit mani mīrā ar tū **Pabērzi!** Jys maņ atbōda leidz šai vītai (*rōda uz koklu*).

Katre. Nu, nu meiteņ, nazaspraudi! Redzēsīm, kaidis kēneņa dāls tev atbrauks, kaidu sagaideisi kungu, nasukōtu kumeleņu! **Byus radzāts!**

Ane (*īt pi skreines, paceļ vōku, nazkō meklej*). Navajag maņ ni kunga, ni tova **Pabērža!**

Katre. Jau pi itō pasaļa volkūtnes naizīsi! Es tev na mōte byušu. Pīmini munu vōrdu!

Iva (*uz Katri*). Lic mīru, **Katreit**, lic mīru!

Katre (*nu dusmem sorkona*). Mōt, nazamaisi na sovā dareišonā! (*Uz Ani.*) Atroda sev kaidu bryugōnu! Ļaužu pīsmīklis! Pa pasauli kleist, kur dīna, kur ūtra. Soku tev: nabyus **Dīva** paleiga, ka naklauseisi tāva ar mōti!

Ane (*uzbudynōta*). Tāvs! Tāvs ni vōrda nasaceitu. Tev vīn tysmonts meils, navari sirds nu tō atraut! (*Atkreit uz sūla, atspīž golvu rūkōs, gauži raud.*) Kur es taida nalaimeiga! Mameņ, meilū, nav žāl tev sova bārna?!

Katre (*apsaraudōjuse, pēc moza klusuma breiža*). Bārns, voi es tova lobuma nagrybu, (*šņukstādama*) voi ta es asmu par tovu naidinīku! Dūmoj, maņ sirds nasōp? **Myužam** maņ byusi pateiceiga! Meiteņ, paklausi tu manis! Lai munas acis naredz par tevīm kauna! (*Pauze. Otkon ar dusmem.*) Lic mīru ar tū sovu raudōšonu!

3. skots.

Iva, Ane, Katre, Donots (*ūt ustobā*).

Donots. Otkon sovas stabules laidet vaļā! Nu, kū jyus susurojat! (*smeignādams*). Obejas, mōte ar meitu! Voi jyusim maizes tryukst, voi kaida cyta aizleja? Voi

dorba nav? Teicit Dīvam: vysa ir gona! (*Tyvojās pi Anes*). Celis, meit, nūslauk osoras! Esi priceiga, kai tovs tāvs ir priceigs!

Katre. Tāvs priceigs ... Tāvam jau šemelī labi ties, var prīcētīs ...

Donots. Klusi, bōb, naasmu pīdzērs! Vēļ navari saceit, ka asmu aplaidis sovu sātu voi zemi ... Es caur tū nabogs napalikšu! (*Uz Ani*). Tai, meit? (*Sāstās klōt*.) Tovs tāvs vēļ naīt sunim lyuku plāstu. A? ...

Katre. Pļōpōsi leidz vokoram Gōjis lobōk vōsorōja apsavārtu! (*Klausōs, īt pi lūga, jautrā bolsā*.) Nag Pabērzis atbrauc? (*Svaīdōs pa ustobu, ar rūku slauka beņčus, sūlu. Ane ceļās un izīt nu ustobas*.)

Iva. Pagōju šudiņ pa teiruma molu. Auzas labi sadeigušas, paļdis Dīvam! Rudzeiši grīzdamīs malni aug, jau vōrpōs matās.

4. skots.

Donots, Katre, Iva, Pabērzis (īt ustobā).

Pabērzis (*moza auguma, resnišks, apšļukušom ūsom*). Lai byus Jezus gūdynōts!

Vysi (*atbiļd*). Myužeigi myužam!

Katre (*laipni*). Bēdzit, gasteņ, bēdzit tōļōk! Na pirmū reizi pi myusim; sēstitēs!

Pabērzis (*īt dziļōk*). Paļdis! Jau atsasēdēju, braukdams nu bazneicas. Vasali šudiņ! (*Dūd rūku vysim. Vacaimōtei bučoj rūkā. Atsasāst*.)

Katre. Kurā to bazneicā bejot: sovā voi svešā? ... (*Verās apleik*.) Kur tei Ane palyka? (*Izīt*.)

5. skots.

Ti pat bez Katre.

Donots. Mīžus jau sēj jyusu ļauds? Aizspējot leitu?

Pabērzis. Vakar reita cēlinī tik beidžu, te i leits pēc pušdīnem.

Donots. Mes jau trešdiņ mīžus apsējom. Lyni palyka vēl nasāti. Lai zeme palik meikstōka! Byus vairōk veļgmes, lobōk varēs apecēt ... Pļovas pi mums šūgod švakas. Zōle, tei sasteidzējuse. Saceju pārnī rudiņ sābrim: dūdit grōvus! Kas tū deve! ...

6. skots.

Tī pat. Atīt Katre.

Katre (*nasās ar ols skrūzi, trejom glōzem uz škei-va un ar sīru ūtrā škeivī. Vysu lik uz golda.*) Paraugit jaunō ols! Šytū reizi tāvainam nūsadeve; labi nūauga, taidis soldons (*lej glōzēs*). Paraugit!

Pabērzs (*ceļ glōzi, uz saimināku*). Byusit vasali!

Donots (*pajam glōzi*). Uz veseleibu!

Katre (*uz vacūmōti*). Raunīs, mameņ, tyvōk, paraug jaunō ols, runōsim vīnu runu! (*Uz Pabērzi.*) Kai pateik myusu darejums?

Pabērzs (*ūsas slauceidams*). Lobs, vōrdam nav vītas. Tik vēl jauns, atsyt ar apeiņu smōrdu.

Donots (*jam skrūzi, lej, pamaudams ar golvu uz augšu*). Uz ūtras kōjas!

(Vysi dzer, aizkūž ar sīru.)

Katre. Šudiņ bejom uz atlaidom. Ļaužu — kai myurs. Vīns bazneickungs, taidis meļniškys, garonu vaigu, saceja mōceibu; vōrdi litiņ lējōs. Vysa bazneica duciņ ducēja. Ļauds bolsā raudōja. Jys tai labi runōja; īgōdojit, soka, meilī brōli, kaida šudiņ lela dīna! Ļauteni, kō jyus te sasapuļcējot, kō meklejat, kaidu dōvonu nu Dīva? ... (*Īit Ane.*) Ej šur tyvōk pi myusim!

Pabērzs (*īraudzejis Ani, pagryuž ūsas uz augšu, pasaceļ un pastīp Anei rūku, otkon atsasāzdams*). Muns vacaistāvs stōsta, ka seņōk ļaužu braucis vēl vairōk, nu vysom molom.

Katre (*uz Pabērzi*). Jemit sīru, jemit! ... (*Pauze.*) Šudiņ jyusu kumeļš mīreigōks beja? Voi laimeigi braucet?

Pabērzs. ... Nikas, labi, mīreigōks ...

Donots. Vēļ pa glōzei! (*Lej olu.*)

Pabērzs. Paļdis! ... (*Uz Donotu.*) Šudiņ, tāvs,

jōrunoj mums dziļok. Dareišonai jōdora golu. Voi tai, voi šai ...

K a t r e (jautri). Zynoms, zynoms. Nyule vysu vajaga aprunot. Zynoms, šudiņ vēļ ...

P a b ē r z s. Šudiņ maņ jau ļauds sōka pīsasmīt: kū ta, brōļ, soka, kod ta byus kōzas? Struplis nadūs tev sovas meitas?! Zynoms, ļaužu runu naapsaklauseisi; vys jau tai napalabi pi prōta. Es dūmoju: jyus manis namaldynojit. Zynit poši, ka dagōja laiks. *(Akcentej pādejūs vōrdus.)* Maņ cyti ļauds naatsaceitu ...

D o n o t s (drusku īreibis, jytās aizkōrts caur pādejim Pabērža vōrdim). Kai gribit tai i dorit! Sova prōta mes jums naīdūsīm.

P a b ē r z s (apjuka, drusceit nūsorka). Najemit par ļaunu! ... es taipat ...

K a t r e (uz Donotu). Zynoms, jys par lobu runoj, kō te dusmōtis ...

P a b ē r z s. ... Dreizi sōksīs dorba laiks; byutu jōsasteidz ar saukšonom. Taipat kuru dīn jōbrauc vaiņuka pērktu.

K a t r e. Es tū piļneigi saprūtu. Zemņika dareišona. Atlikt navar. Strōdnīks dōrgs. Vajag, ka uz Jōņa dīnu dzeive tyktu vacajā slīdē. Sōcās sīna laiks un cyti dorbi.

D o n o t s (vysu laiku īlej glōzē un dzer vīns pats. Jau labi īreibis). Zyni, dāls, kū es tev pasaceišu. Pasa-klausi manis vaca cylvāka! Tu aizdevi maņ sirds sōpi, sa-ceidams: „maņ cyti naatsaceis.“ Es asmu redzējis na taidus vīn kuņdzeņus, kai jyusu veseleibu. Maņ ir meita, es asmu ...

K a t r e (valk aiz pīdurknes un pōrtrauc runōtōju). Klusi jau, klusi! tei gaļveņa tev palyka vōja. Gvelž, pats nazyna, kū.

D o n o t s. Gvelž ... es gvelžu? Tu zyni, kas es asmu?

K a t r e (smejās). Kas tevis nazyna, Strupļu Donota! Smīklys byutu, ka tova sīva tevis napazeitu! ...

D o n o t s (labi īreibis, ar dyuri dasyt pi golda, nūskaņ glōzes). Es varu kōzas sataiseit vīnā dīnā ... es varu ... tōs izjaukt. Saprūtat?... Voi muna nauda na nau-da? ... Ej šur, meit ... izdzer ar sovu tāvu! ... *(Ane īt klōt.)*

Katre. Kas tev tykōs, vacais? Gōjis lobōk gulātu! Muļkeibas vīn runoj, navar apsaklauseit.

Donots (steivu mēli). Es ... es runoju muļkeibas ... Es ... varu ... pa ... padareit vysu, kū ... es ... runoju ... Es varu ... sovu ... meitu koč ... pi ... Jōņa atdūt? Kas? ... voi maņ aizlīgsi ... A? ... (*Apsagrīž uz krāsla, verās apleik.*) Jōņ, dāls, Jōņ ... ej šur! ... (*Ar dyuri dasyt pi golda, lepneigi.*) Sovā sātā es ... asmu sai-minīks. Nikam nav ... bādas ... kū es doru ... Asmu sai-minīks! ...

Aizkors.

TREŠAIS CĒLĪNS

Tei pat ustoba; sastdines vokors. Saule rīt. Uz reitdīnu Anes kōzas. Ane sēd uz sūla, pi lūga. Nazkū šyun. Klusa, bōlu vaigu, nūkōruse golvu.

1. skots.

Ane un Katre.

Katre (ūidama pa durovom). Brīsmēigi nūsakomōju (*atsasāst uz gultas*). Cik dorba šudiņ padareits! Teļš nūkauts, peirāgi izcapti. Taidi lobi izauga. Uz tovas laimes, meit. Tik plōcini drusceit kai sakryta. (*Īt pi Anes klōt.*) Aneit, namaitoj ocu! Lai pīteik šudiņdīnai! Taipat itei tova pādejō jaunōdīna ... Kaidu laimi Dīvs tev syuteis? ... (*Slauka osoras lakateņa styurī.*)

Ane (raud, atspīduse vaigu ar rūkom). Lobōk maņ byutu nūmērt, na reitdīnu sagaideit! ...

Katre (mīreigi). Taipat, meiten, beja, ka es pi veira gōju. Dūmōt, pādejō dīna beja klōt ... tai kai pa mūrgim: bazneica, kōzas, vyss tys trikmiņs ... Pēčōk atsamūdu kai nu gryuta sapyna.

2. skots.

Donots, Katre, Ane.

Donots (*īt ustobā*). Jau mikrēslis matās, laiks pi mīra!

Katre (*īt klēt pi Donota*). Otkon ols smoka. Myu-žeigais lataka! Īsōcem buceņu — jys vīns pats dabeigs. Naļaus, koleidz tukša paliks. Paleidzējs maņ kū: ni rūku ni kōju najyutu. Dzenit, kai it, kai tū vadzi sinā ... Ej, jau ej gulātu! (*Griž Donotu uz gultas pusi.*)

Donots (*īreibis, labsirdeigs, atsasāst uz gultas molas*).

Katre. Zynu, labi zynu. Verīs, ka tovas acis byutu skaidras tū vysu prīcu saredzēt! (*Uz Ani.*) Voi tys Jōņs apsvylynōja syvāna kōjeņas? ... Studiņs jōņas uz kambari, tur vāsōks ir nakai ustobā. (*Jau vokors. Aiz skotuves trūksnis, dzērd ļaužu bolsus. Vysi apklust. Klausōs. Tod steidzās pi lūga. Attaisa lūgu.*)

Katre. Kas te par nalaimi? Kō tī ļauds skrīn?

(*Pa lūgu paspeid blōzme. Nu ōrspuses dzērd klīdzūt: „Zīmeļu cīms dag! Zīmeļu! Pabērža sāta vysa gunī!“*)
(*Ane aizaklīdz un saker savu golvu.*)

Katre (*skrīn nu vīna kokta uz ūtru. Pagyun ar treisušom rūkom lelu lokotu, nūsvīstu, uz gultas molas*). Jezu, soldonais! Itaida nalaimē! Ak, Dīvs! Palic, Aneit, tu sātā! (*Sadz lokotu ap placim. Donots pagyun capuri.*) Donot, skrīsim! Itaida nalaimē! ... (*Ane palik vīna poša, atsasāst, golvu rūkōs sajāmuse. Aiz skotuves ļaužu klaigōšona palik mozōka, dzērdīs tik nu tōlīnes. Pavysam tymss, tik sorkona blōzme ceļās un spīžās guņsgrāka gaisma pa lūgu.*)

3. skots.

A n e, J ō ņ s .

J ō ņ s (lēni ūt ustobā, bōlu vaigu, sajauktim motim, atmastu krakla apkakli. Nūstōj, rūkas nūlaidis).

A n e (tryukstās, Jōni pamanejuse, lauzdama rūkas, daskrīn pi jō). Jōņ, tu itū padareji? Tu?

J ō ņ s (turpat stōvādams). Es, Aneit, es ... padareju ...

A n e (ker Jōni aiz rūkas, uzbudynōta). Soki, tevi redzēja kas, ka tur beji?! Soki! redzēja?! ...

J ō ņ s (lēni, dziļā bolsā). Nazynu ... Nazynu es nikō. Varbyut redzēja, varbyut nā ... Nazynu nikō ...

A n e (lēlōs bādōs, gondreiž ar osorom): Padūmoj, kū tu padareji! Kū tu padareji! Jezu, Jezu! ...

J ō ņ s (aizklōj ar rūkom vaigu, atsaspīž naspēceigi pi sīnas. Taida kai raudōšona cyloj jō kryutis. Klusums.) Nabeja varams pacist ... Navarēju ... Vysleidza vīns gols ... Navarēju sev idūmōt reit dīnas ... Dūmōtīs, sauleite aptymša ... zvaigznes nu dabasim sōka bērt zemē ... pasaulam gols ... Tu svešōs rūkōs ... Aneit, navarēju idūmōt. (Pauze. Ustobā gaišs nu guņsgrāka blōzmes.)

I v a (ūt ustobā, salīk rūkas, treisušu bolsu). Bēnēni, meilī bēnēni, kas te nūtyka, kas par breinumu? (Īt lēni, lēni par ustobu.) Kas par breinumu naradzātu ... Saceju vysod: bārni, dorit mīru, dorit mīru! Nabeņdejīt sova eistō bārna! ... Dorit mīru! Byus mīrs — byus Dīvs jyusu sātā ...

A i z k o r s .